

**Трансформація соціальної політики держави в умовах
глобалізаційних змін: проблеми і пошук шляхів розв'язання**

Соціально-економічна ситуація у світі стрімко змінюється під впливом глобалізації, світової фінансово-економічної кризи, застосування як на державному, так й наддержавному рівнях, заходів щодо подолання її наслідків. Для подальшого розвитку українського суспільства важливо оцінити соціальну спрямованість стабілізаційних дій, які здійснюються в сучасних умовах.

Соціальна політика традиційно проводиться урядом з метою регулювання й оптимізації соціальних відносин, підвищення суспільного добробуту та стабільності. Ступінь виконання державою соціально-захисної функції залежить не тільки від обсягу ВВП, величини зведеного бюджету, а й від моделі соціальної політики, регулювання процесів розподілу і перерозподілу доходів. Вона є результируючою економічної ефективності й соціального компромісу. Вагоме значення має згода населення фінансувати соціальну політику через сплату податків. Готовність її оплачувати зумовлено потребою у соціальному захисті при настанні вірогідних соціальних ризиків. У кожному соціумі формуються свої уявлення про необхідність і масштаби державної підтримки, існує складна і непрямая залежність між очікуваннями населенням державної допомоги, його участю у її фінансуванні. Як правило, чим меншими є доходи людей, тим вищим є їх попит на суспільні блага [1, с. 127, 129].

В умовах глобальних трансформацій світова економічна динаміка впливає на соціальні процеси в кожній окремій країні, а соціальна політика набуває наднаціонального й транснаціонального характеру. Прагнення національного капіталу зменшити економічні витрати на виробництво продукції і забезпечити переваги у жорсткій конкуренції спонукає їх до

скорочення витрат на оплату найманої праці, соціальний захист. Соціальний демпінг досить часто знаходить підтримку уряду та є складовою державної соціальної політики, особливо у країнах із слаборозвинутою економікою. Соціальні права населення порушуються. Посилюються міграційні процеси між країнами, складаючи загрозу соціальному добробуту розвинутих країн. Негативні соціальні процеси можуть відбуватися і в країнах “золотого мільярду”. Для зниження вартості продукції, інфляції, підвищення процесів накопичення капіталу робляться спроби демонтажу соціальної держави, скорочення державних бюджетів, соціальних видатків. Може посилитися соціальна нестабільність.

Хвилі економічних криз змінюють одна одну: фінансова, обвал виробництва, ускладнення податково-бюджетної ситуації. Світову фінансову кризу останніх років деякі вчені розглядають як системну, зумовлену фундаментальними проблемами сучасності, пов’язаними з концепцією лібералізму. Постійна гонитва за прибутком поступово, але цілеспрямовано призвела до формування руйнівних світових економічних криз, перенасичення споживчого ринку, деіндустріалізації малих країн Євросоюзу, втрат від конкуренції з боку країн-лідерів і глобальних корпорацій [3]. Інші вбачають в ній спекулятивний характер, зумовлений переформатуванням ЄС [4].

Державні фінанси багатьох європейських (і не тільки) країн знаходяться у критичному стані. Для фінансування значних соціальних витрат за нестачі грошей більшість країн або підвищували рівень оподаткування доходів до 55-60% (скандинавські країни), або покривали бюджетні дефіцити за рахунок збільшення державних боргів (Греція, Португалія, Італія та ін.). Чинні соціальні стандарти перевищують фінансово-економічні спроможності країн єврозони.

Виклики глобалізації, демографічні проблеми, нестабільність соціально-економічних систем змушують уряди модернізувати національну соціальну політику з метою оптимізації розподілу і використання обмежених

бюджетних коштів. Лідери 25 країн ЄС (окрім Великобританії та Чехії) на саміті в Давосі (січень 2012 р.) схвалили проект бюджетно-податкової угоди, яка передбачає проведення узгодженої політики і централізацію контролю над бюджетами країн, санкції щодо порушників. У всіх країнах із метою посилення економічної активності (за переповненого ринку праці та необхідності скорочення соціальних видатків держави) стимулюється підприємництво. У разі отримання підприємницької ліцензії громадянин сам сплачує соціальний пакет, податки і немає оплачуваних лікарняних, відпускних.

Системи соціального забезпечення і соціального страхування реформуються в напрямі перекидання частини витрат на населення. Поступово підвищують пенсійний вік, заохочують накопичувальні схеми добровільного пенсійного страхування, застосовують гнучкі, «точкові» форми соціальної допомоги, поширюють платність у наданні соціальних послуг. У той же час населення прагне вирішення проблем дефіциту бюджету не за їх рахунок, а через впровадження податку на фінансові трансакції, так званого «податку солідарності» (у деяких країнах, наприклад, Франції, Португалії його вже запроваджено). Проте не дивлячись на вищезазначені зміни, соціальні стандарти в більшості країн Європи залишаються ще досить високими.

Науковці й практики підкреслюють, що інформаційні виклики, поглиблення демографічних проблем, постійне зростання попиту на соціальні послуги призвели до кризи традиційного суспільства загального добробуту. У сучасних умовах актуалізується завдання щодо глибокої трансформації соціальної політики і формування кардинально нової моделі соціальної держави [5, с. 115]. Перспективи подальших перетворень у соціальній сфері (зокрема в освіті, охороні здоров'я, пенсійній системі) відповідно до сучасних (постіндустріальних) викликів вчені пов'язують із індивідуалізацією надання відповідних послуг; забезпеченням їх безперервного (на всьому протязі життя особи) характеру; приватизацією

(посиленням ролі приватного фінансування); інтернаціоналізацією конкуренції (у т.ч. міжнародної) в їх наданні; появою нових технологічних рішень при наданні соціальних послуг [5, с. 114].

Список використаних джерел:

1. Монусова Г. Социальная политика в европейском общественном мнении: субъективный контракт между обществом и государством / Г.Монусова // Вопросы экономики. -2012. - № 6. - С. 127-152.

2. Крапивний І.В. Глобалізація: сутність, чинники та етапи розвитку. -Вісник СумДУ. Серія «Економіка». - 2008. - № 1. – С. 129 – 137.

3. Тарнавский В. Европейский кризис и европейская стратегия Украины // Еженедельник «2000». - 11 ноября 2011 г. – А-4.

4. Сколотяний Ю. Без нас // Дзеркало тижня. – № 2 (50).–21 січня 2012 р.

5. Мау В. Человеческий капитал: вызовы для России / В.Мау // Вопросы экономики. – 2012. - № 7. - С.114-131.